Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

[redacted] 23/6/23

Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Energiemarkt

Auteur
[redacted]

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
CC Staatssecretaris Mijnbouw

nota

Vormgeving instrumentarium hernieuwbare waterstof

TER BESLISSING
Datum
14 april 2023

Kenmerk
DGKE-DE / 26943625

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

[redacted]

Mede namens/met akkoord van Minister van Economische Zaken en Klimaat

Aanleiding

In het Commissiedebat over waterstof op 8 december jl. heeft u toegezegd de Kamer dit voorjaar te informeren over het instrumentarium voor hernieuwbare waterstof. Ook heeft u twee moties gekregen die oproepen tot een streefdoel van 8 GW elektrolyse in 2032 en een samenhangende aanpak voor elektrolyse, van de leden Boucke en Erkens (Kamerstuk 32 813, nr. 1154 en 1157). Tot slot wil het kabinet extra budget voor hernieuwbare waterstof vrijmaken uit het Klimaatfonds.

Geadviseerd besluit

Akkoord

- MKE: U wordt geadviseerd om de Kamerbrief te ondertekenen voor verzending.
- MEZK: U wordt geadviseerd akkoord te gaan met verzending van de Kamerbrief mede namens u.

Kernpunten

- U kondigt in de brief instrumenten aan die investeringen in hernieuwbare waterstof aantrekkelijker maken en interventies die risico's op vertraging van projecten verkleinen, voor het behalen van de bindende Europese waterstofdoelen en het nationale doel van 4 GW elektrolyse in 2030.

Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Energiemarkt

Kenmerk
DGKE-DE / 26943625

- De brief schetst de beoogde fasering van de instrumenten:
    - voorlopig meer subsidies voor aanbod, met in 2024 € 300 miljoen voor import via H2Global en € 1 miljard extra voor elektrolyse;
    - vanaf 2026 een afnameverplichting voor hernieuwbare waterstof in de industrie, waarbij de eerste jaren vooral als testfase dienen;
    - volgend jaar een besluit over gerichte ondersteuning van (potentiële) waterstofgebruikers in de industrie (*de vraagzijde*).
- Ook komt er € 250 miljoen beschikbaar voor opslag in zoutcavernes.
- Het beoogde streefdoel uit de 1e motie staat op gespannen voet met de benodigde uitrol van offshore wind en ambities voor directe elektrificatie: er is een gerede kans dat 8 GW elektrolyse pas later wenselijk is.
- De brief beschrijft hoe het Rijk voor een soepele uitrol van elektrolyse regie gaat voeren op vergunningsprocedures, infrastructuur en regionale ordening, en criteria van de WOZ-tenders aanpast voor o.a. elektrolyse. Met deze samenhangende interventies geeft u uitvoering aan de 2e motie.
- In het najaar volgt de vormgeving van de instrumenten in detail. In de tussentijd vinden een extern onderzoek naar de mogelijke effecten van de verschillende instrumenten en meerdere marktconsultaties onder meer via het Nationaal Waterstofprogramma (NWP) plaats, om te borgen dat de keuzes voor de vormgeving van de instrumenten robuust zijn.

Toelichting

Doelen

- Er is eind maart een voorlopig akkoord over de herziening van de EU-richtlijn voor hernieuwbare energie (REDIII) bereikt waarin bindende doelen voor het gebruik van hernieuwbare waterstofdragers in de industrie (voor 2030 en 2035) en de mobiliteit (2030) worden vastgelegd. Het compromis moet nog door de Europese Raad en het Europees Parlement goedgekeurd worden. Deze doelen vereisen in 2030 het equivalent van ten minste 4 GW elektrolyse in binnen- of buitenland. Een bijlage van deze kamerbrief geeft uitleg over deze 'RED-doelen'.
- Dat de elektrolysecapaciteit na 2030 doorgroeit naar 8 GW en verder is zeer waarschijnlijk, kijkend naar de uitrol van offshore wind. Het beoogde streefdoel van 8 GW elektrolyse in 2032 uit de 1e motie is echter sterk afhankelijk van de groei van Wind op Zee en energie-infrastructuur. Het te vroeg realiseren van 8 GW elektrolysecapaciteit kan leiden tot verdringing van directe elektrificatie en ongewenste extra inzet van gascentrales ('paralleldraaien') waardoor de netto CO_2-emissie wordt verhoogd. Dit zou negatieve impact hebben op de CO_2-reductie.

Instrumenten

- De kamerbrief beschrijft een aantal besluiten voor nieuwe waterstofinstrumenten:
    - In 2024 wil het kabinet € 1 miljard voor elektrolyse beschikbaar stellen via tenders. Dit is bovenop de huidige instrumenten zoals de SDE++, IPCEI en de eerste tender van de opschalingsregeling die deze zomer gepland staat.
    - Voor import-ondersteuning beogen we een subsidieveiling onder het H2Global-initiatief (gezien het belang van import als aanvulling op binnenlandse productie).

    - Er komt een verplichting voor het gebruik van hernieuwbare waterstof in de industrie vanaf 2026. Uitgangspunt is een systeem zoals in de mobiliteit, met verhandelbare rechten en jaarlijkse doelen, waarbij een verplichting rust op waterstofgebruikers om jaarlijks een hoeveelheid rechten in te leveren. Het ingroeipad van de verplichting moet dit najaar bekend worden.
    - Er wordt onderzoek gedaan naar een mogelijke subsidie voor bestaande en toekomstige industriële waterstofgebruikers voor de overstap naar hernieuwbare waterstof (vraagsubsidiering). Bij de voorjaarbesluitvorming in 2024 moet er een voorstel liggen.
    - Er volgen nog aparte brieven over de locatiekeuzes voor de demonstratieprojecten voor waterstof op zee (binnenkort) en de randvoorwaarden voor realisatie van die projecten (eind 2023).
- Dit najaar volgen de voorstellen voor de vormgeving van de € 1 miljard subsidies voor elektrolyse, deelname aan H2Global en de verplichting voor de industrie in detail. Ook ontvangt de Kamer na de zomer de uitkomsten van het externe onderzoek en de marktconsultaties.
- Het externe onderzoek en de marktconsultaties zijn nodig om tot een zorgvuldige onderbouwing van onze beleidskeuzes te komen.
- Het onderzoek moet duidelijk maken hoe de beoogde instrumenten op elkaar inwerken en welke consequenties de instrumenten (gezamenlijk) hebben op de business case en verduurzamingsstrategie van bedrijven. Bij de vormgeving van de instrumenten is ook aandacht nodig voor het risico op overstimulering.
- Zo levert het onderzoek belangrijke informatie voor een aantal dilemma's die optreden bij de vormgeving van de instrumenten, zoals de spanning tussen elektrolyse en directe elektrificatie, de spanning tussen gebruik van hernieuwbare waterstof en andere verduurzamingsopties, de keuze tussen subsidies voor het aanbodzijde of voor de vraagzijde, en de verdeling van de maatschappelijke kosten van de RED-doelen.
- Het eindrapport staat gepland voor oktober, een tussenversie komt al voor de zomer. De onderzoekers zijn sinds april aan de slag en sindsdien vindt continue uitwisseling plaats met de betrokken beleidsmedewerkers en stakeholders.
- Een bijlage bij de brief geeft een overzicht van alle reeds aangekondigde en bestaande instrumenten die voor waterstof relevant zijn.

Randvoorwaarden

- Het Rijk geeft invulling aan de 2e motie met samenhangende interventies gericht op verschillende aspecten (te weten beschikbare elektriciteit, infrastructuur en ruimte, en vergunningsprocedures). Deze interventies komen terug in de systeemintegratiecriteria in de voorgenomen tender voor windenergie op zee (WOZ) in IJmuiden Ver kavel Beta, het programma Verkenning Aanlanding Wind Op Zee (pVAWOZ), het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie & Klimaat (MIEK), het toekomstig instrumentarium voor hernieuwbare waterstof, het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) en in het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie (NPVI).

Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Energiemarkt

Kenmerk
DGKE-DE / 26943625

- De eerstvolgende WOZ-tender zal criteria hebben die de ontwikkeling van elektrolyseprojecten belonen, maar niet verplichten (zoals met zogeheten gecombineerde tenders). Op dit moment lijkt het voordeel van verplichting niet op te wegen tegen de risico's van gecombineerde tenders, zoals toetredingsbarrières, marktmacht en een inefficiënte verdeling van de beschikbare windstroom. Als de ontwikkeling van elektrolyse tegenvalt, kunt u die afweging voor een volgende WOZ-tender opnieuw maken.
- Voor waterstofopslag in zoutcavernes wordt een reservering van € 250 miljoen aangekondigd. Hiervoor moet instrumentarium worden ontwikkeld en er wordt een verkenning naar een pilot in gasvelden aangekondigd.